

Наукові перспективи
Видавнича група

ЖУРНАЛ
Національні інтереси

України

*Творимо переможне
майбутнє України разом*

2(19)
2026

Військова академія (м. Одеса)

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного
управління*

«Національні інтереси України»

№ 2(19) 2026

Military Academy (Odesa)

Scientific Perspectives Publishing Group

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«National interests of Ukraine»

№ 2(19) 2026

ISSN 3041-1793 Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2\(19\)](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2(19))

**“Національні інтереси України”:
науково-практичний журнал. 2026. № 2(19) 2026. С. 1790**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України #1415 від 02.10.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності); 051 Економіка; 052 Політологія

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.12.2024 № 1721 журналу присвоєно категорію “Б” зі спеціальностей: К1 Державна безпека; К2 Безпека державного кордону; К6 Забезпечення військ (сил)

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління (Рішення від 10.02.2026, № 5/2-26)

Програмні цілі журналу: публікація оригінальних наукових статей із найактуальніших питань національної безпека та оборони для розвитку, удосконалення української національної науки та освіти; організація наукових дискусій

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Рік заснування: 2024

Журнал виходить раз на місяць

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей Журналу, представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Ідентифікатор медіа - R40-05711

Редакційна колегія:

Головний редактор:

Братко Артем Володимирович – доктор військових наук зі спеціальності «Охорона державного кордону», доцент, професор кафедри прикордонної служби факультету безпеки державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)

Члени редакційної колегії:

- **Романенко Євген Олександрович** - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)
- **Катеринчук Іван Степанович** - доктор технічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, учений у галузі озброєння та військової техніки
- **Мисик Анатолій Борисович** - доктор військових наук зі спеціальності охорона державного кордону, професор, професор кафедри національної безпеки та управління факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- **Мосов Сергій Петрович** - доктор військових наук, професор, професор кафедри авіації та авіаційного пошуку і рятування Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна)
- **Козубцов Ігор Миколайович** - доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри бойового застосування підрозділів зв'язку, доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (Київ, Україна)
- **Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна** - доктор наук з державного управління, начальник наукового відділу проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України ДСНС України (Харків, Україна)
- **Агаєв, Фірудін Т.** - доктор технічних наук, професор, професор Інституту інформаційних технологій НАНА, Баку, Азербайджан (Азербайджан)
- **Гайоз Парцхаладзе** - професор кафедри військової інженерії та будівництва Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія)
- **Грегорі Заротіадіс** - доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки і політичних наук Університету Арістотеля в Салоніках, Салонікійський університет, (Греція)
- **Тарадуда Дмитро Віталійович** - кандидат технічних наук, доцент, заступник начальника кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України ДСНС України (Харків, Україна)
- **Швець Катерина Павлівна** - доктор наук з державного управління, доцент (Київ, Україна)
- **Потеряйко Сергій Петрович** - доктор наук з державного управління, професор, заступник начальника науково-організаційного відділу Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна)
- **Марутян Рена Рубенівна** - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- **Левченко Ігор Славович** - кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри забезпечення паливом та мастильними матеріалами Військової академії (м. Одеса)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

ISSN 3041-1793 Online

- Веселовський Б.А.** 727
ЗМІНА ПАРАДИГМИ В КОНКУРЕНТНОМУ ПРАВІ ЄС У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКТ ПРО ЦИФРОВІ РИНКИ ЄС ТА ВИКЛИКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
- Геник Д.В.** 740
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ
- Дергачов А.К.** 752
ТЕРИТОРІАЛЬНА ДІЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ: НАЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
- Дзяворук А.Д., Яромій А.В.** 762
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІСНЕННЯ ПРОЦЕДУР ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, ТА ЇХ НОРМАТИВНО ПРАВОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- Дзяворук А.Д., Петрашук В.С., Свідерський П.О.** 777
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕДУР ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ПЕРЕТИНІ КОРДОНУ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ
- Дзяворук А.Д., Кирилюк О.О.** 788
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ГЕНЕЗИС ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЙОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- Ковальчук В.Б.** 801
ПРИНЦИПИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІНТЕРЕСАХ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ: ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ
- Ковбан А.В., Степанов С.В.** 810
ГЕНЕЗА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
- Колосовський Є.Ю., Жидовцев Я.В.** 823
РОЛЬ КОМПЛАЄНСУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ
- Комаринська Ю.Б., Несен О.О., Русанівська Д.Д.** 838
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-2\(19\)-810-822](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-2(19)-810-822)

Ковбан Андрій Володимирович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Одеса, <https://orcid.org/0000-0002-0272-1798>

Степанов Сергій Валерійович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін, Національний університет «Одеська морська академія», м. Одеса, <https://orcid.org/0000-0001-6371-7672>

ГЕНЕЗА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. В статті досліджуються конституційний аспект соціально-правової політики України. Правові основи соціального захисту, визначені Конституцією України, охоплюють забезпечення гідних умов життя, вільного розвитку громадян, охорону їхньої праці та здоров'я, а також державну підтримку інститутів сім'ї та дитинства. Крім того, закріплено пріоритет міжнародних соціальних стандартів. Проте, ключові тенденції соціальної політики спрямовані на обмеження надмірної державної допомоги, забезпечення виключно мінімальних соціальних потреб громадян із врахуванням їхнього матеріального становища та персоніфікацію (адресність) надання підтримки. Слід констатувати, що практичне втілення проголошених умов для гідного життя є більш ресурсоємним, ніж їхнє нормативне закріплення. Держава використовує відповідні компенсаторні механізми для забезпечення рівних стартових можливостей найбільш вразливим членам суспільства при реалізації їхніх основоположних прав та свобод.

Державна соціально-правова політика являє собою не декларативний, а комплексний вид діяльності, що через механізми правового регулювання (зокрема, нормотворчість та встановлення відповідальності) забезпечує функціональність соціальної функції держави. Це гарантує фактичну реалізацію суб'єктивних прав людини і громадянина, виходячи за рамки формального закріплення. Таким чином, ключовою вимогою до державної політики є не лише її наявність, але й ефективність та цілеспрямованість на задоволення соціальних потреб суспільства. Сучасний етап розвитку характеризується кардинальною переоцінкою рушійних сил та факторів прогресу, зокрема, суттєво змінено усвідомлення вирішальної ролі індивіда у цивілізаційному розвитку. Складна взаємодія інтересів людини та суспільства у сфері державного регулювання визначається як концепція «держави загального добробуту». Окрема увага приділяється розумінню державної соціальної

ISSN 3041-1793 Online

політики на сучасному етапі як складна, багатоаспектна та багатофункціональна система. Вона спрямована на забезпечення сталого економічного та соціального зростання держави шляхом ефективної активізації людського потенціалу та максимального використання його інноваційних можливостей.

Ключові слова: соціально-правова політика, соціальна держава, соціальна політика, сталий розвиток.

Kovban Andrii Volodymyrovich Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor, Department of Civil Law Disciplines, Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, <https://orcid.org/0000-0002-0272-1798>

Stepanov Sergii Valeriyovych Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor, National University “Odessa Maritime Academy”, Department of General Law Disciplines, Odesa, <https://orcid.org/0000-0001-6371-7672>

GENESIS OF THE SOCIO-LEGAL POLICY OF UKRAINE: CONSTITUTIONAL-LEGAL ASPECT

Abstract. The article examines the constitutional aspect of the social and legal policy of Ukraine. The legal foundations of social protection, defined by the Constitution of Ukraine, cover the provision of decent living conditions, free development of citizens, protection of their labor and health, as well as state support for the institutions of the family and childhood. In addition, the priority of international social standards is enshrined. However, the key trends of social policy are aimed at limiting excessive state assistance, ensuring only the minimum social needs of citizens, taking into account their financial situation, and the personification (targeting) of the provision of support. It should be noted that the practical implementation of the proclaimed conditions for a decent life is more resource-intensive than their regulatory consolidation. The state uses appropriate compensatory mechanisms to ensure equal starting opportunities for the most vulnerable members of society in the exercise of their fundamental rights and freedoms.

State social and legal policy is not a declarative, but a complex type of activity that, through the mechanisms of legal regulation (in particular, norm-setting and the establishment of responsibility), ensures the functionality of the social function of the state. This guarantees the actual implementation of the subjective rights of a person and a citizen, going beyond the framework of formal consolidation. Thus, the key requirement for state policy is not only its availability, but also its effectiveness and focus on meeting the social needs of society. The current stage of development is characterized by a radical reassessment of the driving forces and factors of progress, in particular, the awareness of the decisive role of the individual in civilizational development has significantly changed. The complex interaction of the

interests of man and society in the sphere of state regulation is defined as the concept of a "welfare state". Special attention is paid to understanding state social policy at the current stage as a complex, multifaceted and multifunctional system. It is aimed at ensuring sustainable economic and social growth of the state through effective activation of human potential and maximum use of its innovative capabilities.

Keywords: social and legal policy, welfare state, social policy, sustainable development.

Постановка проблеми. Забезпечення державної політики повинно гарантувати виконання ключових функцій держави, особливо соціальної. Фактична реалізація прав громадян нерозривно пов'язана з цілями, завданнями та очікуваними результатами правового регулювання, що відображає сутність та ефективність соціально-правової політики. Визначення мети, завдань і прогнозованих наслідків правового регулювання конкретних правовідносин формує контекст, у якому відбувається реалізація суб'єктивних прав, демонструючи тим самим функціональну спрямованість соціально-правової політики. Фактичне втілення індивідуальних прав залежить від того, як держава формулює цілі та прогнозує результати правового регулювання, що, своєю чергою, визначає зміст і функціональну ефективність її соціально-правової політики. Сучасні конституційні засади державної соціальної політики — це фундамент, на якому будуються відносини між людиною та державою. В Україні ці принципи зафіксовані в Конституції та базуються на європейській моделі «соціальної держави».

Соціальна політика у широкому сенсі є комплексною діяльністю держави та суспільства, спрямованою на регулювання соціальної сфери та соціальних відносин. Головною метою соціальної політики є забезпеченні оптимального функціонування суспільної системи в цілому. Вчені-суспільствознавці підкреслюють, що сильна, дієва та стійка державна соціальна політика неможлива без її належного фінансового забезпечення. Обґрунтованість усіх завдань, цілей, проєктів та програм, що стосуються соціального життя, повинна бути підкріплена стабільним та достатнім фінансуванням із державного бюджету, тому фінансова підтримка є не просто бажаним елементом, а критичною передумовою (*sine qua non*) успіху. Таким чином, справжня сила соціальної політики вимірюється не лише якістю її задуму, а й реальною фінансовою спроможністю держави її втілювати.

Сучасна державна соціальна політика України в умовах 2024–2026 років зазнає фундаментальної трансформації. Відбувається перехід від радянської моделі «виплат за статусом» до сучасної європейської системи "підтримки за потребою" та розвитку людського капіталу. Сучасна соціальна політика України формується під впливом двох потужних чинників: повномасштабної війни та курсу на євроінтеграцію. Основна зміна парадигми полягає у переході від пасивного надання допомоги до активного інвестування в життєстійкість

ISSN 3041-1793 Online

людини. Головною метою є забезпечення гідності та самостійності громадянина. Замість того, щоб лише виплачувати кошти, держава прагне надати послуги, які допоможуть людині повернутися до активного економічного та суспільного життя, наприкладі надання допомоги тим, хто її дійсно потребує, на основі оцінки фінансово-майнового стану (income testing) та перехід до підтримки на основі реальних життєвих обставин, а не лише приналежності до певної категорії (ВПО, багатодітні тощо).

Соціальне законодавство України на сучасному етапі характеризується високим ступенем децентралізації норм та відсутністю єдиного методологічного підходу. Велика кількість пільг, виплат та гарантій регулюються сотнями нормативно-правових актів, що створює перешкоди як для держави, так і для пересічного громадянина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти формування та розвитку сучасного стану сучасної системи соціально-правової політики України в тому числі і під час воєнних дій досліджується крізь різні напрями національного права, проте особливу увагу на це звернули Г. Чанишева, О. Яковлев, Н. Болотіна, М. Малетич, А. Крусян, М. Козюбра, К. Кулі-Іванченко тощо. Вивчались окремі аспекти проблематики і авторами даної статті.

Мета статті – дослідження та аналіз сучасної системи соціально-правової політики України крізь сферу конституційно-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. На думку О. А. Яковлева [4], сучасна державна соціальна політика розглядається як багатфункціональна й багаторівнева складна система, яка може забезпечити економічний і соціальний розвиток країни шляхом активізації людського ресурсу й максимальної реалізації його інноваційного потенціалу. На думку Г. І. Чанишевої, суб'єктами соціально-правової політики є соціальна держава в особі її компетентних органів, недержавні організації (політичні партії, громадські організації, суспільні рухи, благодійні, релігійні організації тощо), приватні особи (юридичні та фізичні), трудові колективи, роботодавці [6], також підкреслюється, що в центрі уваги соціальної політики має бути людина, її добробут, створення умов для її розвитку та самореалізації, життєзабезпечення й соціальної безпеки населення загалом.

Одним із фундаментальних міжнародних правових актів у сфері прав людини є Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, є основоположним міжнародно-правовим інструментом захисту прав людини і громадянства. Україна підтвердила свою згоду на його обов'язковість шляхом ратифікації у 1973 році, та 23 березня 1976 року його положення набули чинності на території держави. Пакт встановлює прямий зв'язок між визнанням людської гідності, свободи, справедливості та загального миру і забезпеченням повного обсягу економічних, соціальних, культурних, громадянських і політичних прав кожної особи. Головна ідея Пакту

полягає в тому, що гідність, свобода, справедливість і мир у світі можуть бути забезпечені лише за умови, що кожен громадянин матиме можливість користуватися всіма своїми правами – економічними, соціальними, культурними, громадянськими та політичними.

Сфери здійснення соціальної політики визначені в Конвенції МОП № 117 про основні норми та цілі соціальної політики 1962 року [5], ратифікованій Законом України 16 вересня 2015 року. В преамбулі до Конвенції зазначається, що необхідно вживати всі можливі заходи на міжнародному, регіональному та національному рівнях для сприяння прогресу в сферах охорони здоров'я, житлового будівництва, забезпечення продовольством, освіта, піклування про добробут дітей, становище жінок, умови праці, винагорода найманих працівників і незалежних виробників, захист прав трудових мігрантів, соціальне забезпечення, громадські служби та виробництво, тощо.

Серед європейських актів особливе значення має Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року [8], ратифікована Законом України від 14 вересня 2006 року № 137-V, в цьому акті закріплений найбільш каталог соціальних прав людини та їх гарантії. Метою Ради Європи в реалізації переглянутої хартії стало досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу, зокрема, шляхом збереження та подальшого здійснення прав людини та основних свобод.

Особливе місце в сфері забезпечення соціально-правової політики відіграє Конституція України, як основний законодавчий акт держави, який встановлює важливі принципи та цінності та формує напрямки правового забезпечення соціальної політики (ст. 1 містить положення про соціальну державу тощо) [1]. На конституційному рівні Україна визначена як соціальна держава, що несе відповідальність перед своїми громадянами за формування сприятливих умов для вільного та гідного саморозвитку особистості. Ключові аспекти соціальної політики держави включають гарантування конституційних прав громадян у сферах освіти, охорони праці, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, культури, спорту, а також захист прав жінок, дітей, молоді та організацію дієвої системи зайнятості населення. Конституційно-правові основи формування України як соціальної держави закріплені у її Основному Законі. Визначальною в цьому аспекті є стаття 3 Конституції, яка проголошує, що людина, її права, свободи та гарантії їх реалізації становлять найвищу соціальну цінність і мету функціонування як суспільства, так і держави.

Серед норм Конституції також слід звернути увагу на статтю 46 - право на соціальний захист [1] включає право на забезпечення у разі повної або часткової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості. Принцип соціального захисту та безпеки передбачає гарантовану державою систему правових, економічних та організаційних заходів,

ISSN 3041-1793 Online

спрямованих на захист життя, прав і добробуту громадян від внутрішніх та зовнішніх загроз. В Україні це право закріплено Конституцією, охоплюючи допомогу при втраті працездатності, старості та забезпеченні стабільності життя, базуючись на принципах гуманізму, справедливості та доступності. Держава бере на себе зобов'язання забезпечувати громадян у випадках, коли вони не можуть працювати самостійно. На думку Н. Болотіної [15] соціальний захист, на відміну від соціального забезпечення, передбачає гарантії щодо охорони праці, здоров'я, навколишнього природного середовища, оплати праці та інші заходи, необхідні для нормальної життєдіяльності людини й функціонування держави. Соціальне забезпечення порівняно із соціальним захистом є вужчим поняттям і позначає практику виплати пенсій, соціальної допомоги, соціального догляду. Відповідно до міжнародних стандартів соціальне забезпечення включає також право на медичну допомогу, медичне страхування, державну підтримку сім'ї, материнства й дитинства, утримання і виховання за державні кошти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Навіть під час війни право на соціальний захист (ст. 46) не може бути обмежене згідно зі статтею 64 Конституції України. Соціальні виплати залишаються пріоритетним напрямком бюджетних витрат після потреб оборони. Право на соціальний захист — це гарантія гідного життя для кожної людини, яка опинилася у скрутних життєвих обставинах або досягла похилого віку та це зобов'язання держави підтримувати стабільність та справедливість у суспільстві.

На цій підставі держава несе пряму відповідальність перед громадянином за створення необхідних умов для вільного та гідного розвитку кожної особистості. Соціальна політика України, яка базується на конституційному принципі соціальної держави, має розглядатися не як дискреційна благодійна діяльність, продиктована політичними чи моральними міркуваннями. Вона є конституційно-правовим імперативом (обов'язком) держави щодо гарантування та захисту соціальних прав громадян як їхніх основних і невідчужуваних прав. Відповідно до цього підходу, на думку М. Малетич [12], держава за допомогою адекватних компенсаторних механізмів забезпечує рівність стартових умов для найбільш слабких членів суспільства у процесі реалізації ними своїх основних прав і свобод. В Україні основні напрями соціальної політики також періодично затверджувалися Указами Президента. Метою указів було та залишається систематизація стратегічного планування з метою створення надійних і передбачуваних умов для формування та успішної реалізації соціальної політики держави. Забезпечення виконання конституційного права кожного громадянина на достатній життєвий рівень. Це передбачає можливість задоволення основних потреб (їжа, житло, одяг) та доступ до соціальних благ. Укази Президента виступали як ключовий механізм перетворення загальної соціальної функції держави на конкретні, фінансово підкріплені та стратегічно узгоджені дії, спрямовані на підвищення добробуту громадян.

В Україні одним з указів Президента України «Основні напрями соціальної політики України на період до 2004 року» [8], від 24 травня 2004 року схвалено подані Кабінетом Міністрів України Основні напрями соціальної політики на період до 2004 року. Зазначений нормативно-правовий акт є не просто «декларацією намірів» [6], у ньому також говориться про механізм здійснення соціальної політики, а саме необхідність розроблення механізму фінансового, правового, інформаційного забезпечення здійснення основних напрямів державної соціальної політики. Пріоритетами соціальної політики було окреслено як створення умов для забезпечення достатнього життєвого рівня населення, розвитку трудового потенціалу, народонаселення, формування середнього класу, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, проведення пенсійної реформи, надання адресної підтримки незахищеним верствам населення, всебічного розвитку освіти, культури, поліпшення охорони здоров'я населення.

Відповідно до Цілей Сталого Розвитку до 2030 року [7], Україна стратегічно зосереджується на модернізації системи державного управління. Метою цієї модернізації є створити ефективний механізм, який працює в інтересах суспільства, гарантує сталий розвиток і надає якісні соціальні послуги. Згідно Цілей Сталого Розвитку до 2030 року сформована мета забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина. Кабінетом Міністрів України були внесені зміни до Регламенту [2], якими встановлено, що у процесі формування та реалізації державної політики України враховується необхідність досягнення Цілей сталого розвитку. Таким чином, на державному рівні Цілі сталого розвитку закріплено у якості орієнтирів для розроблення програмних та прогнозних документів. У липні 2020 року Україна офіційно подала світовій спільноті свій ініціативний національний огляд щодо стану впровадження Цілей сталого розвитку [3]. Представлення цього ключового документа відбулося в рамках Політичного форуму високого рівня під головуванням Економічної і соціальної ради Організації Об'єднаних Націй.

Соціальна політика в рамках Цілей сталого розвитку 2030 спирається на три «кити»: універсальний соціальний захист (USP2030) як створення систем, які захищають людей від ризиків протягом усього життя (дитинство, хвороба, безробіття, старість); інклюзивність як активна залученість вразливих груп (людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, етнічних меншин) до соціально-економічного життя; та соціальні інвестиції в якості переходу від моделі «виплати допомоги» до моделі «інвестування в людський капітал» (через освіту, здоров'я та розвиток навичок).

Для України в контексті Цілей сталого розвитку 2030 та повоєнного відновлення соціальна політика набуває особливого значення в окремих

ISSN 3041-1793 Online

сферах, наприклад, цифровізація соціальної сфери як впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС) для прозорості та адресності виплат; реформа соціальних послуг як перехід від інституційного догляду до послуг у громадах, підтримка ветеранів та ВПО щодо створення спеціальних механізмів інтеграції та психосоціальної підтримки; та демографічна стійкість як політика підтримки сімей та створення умов для повернення українців з-за кордону. Соціальна політика в рамках Цілей соціального розвитку 2030 — це не лише благодійність чи соціальні виплати, ця стратегія направлена на побудову стійкого суспільства, де розвиток кожної людини є запорукою успіху всієї держави.

Цілі Сталого розвитку до 2030 року підкреслюють, що Україна віддана цінностям та цілям, визначеним в галузі сталого розвитку на період до 2030 року та проводить низку реформ, спрямованих на здійснення соціально-економічних перетворень та зміцнення демократичного устрою. За результатами роботи Урядом схвалено розпорядження «Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку в Україні» від 29 листопада 2024 р. № 1190, яким затверджено національні завдання, індикатори їх досягнення, цільові значення до 2030 року та визначено координаторів по кожній ЦСР. 30 січня 2025 року Секретаріатом Кабінету Міністрів представлено презентацію щодо Цілей сталого розвитку під час двосторонньої зустрічі України та Європейської Комісії в рамках здійснення офіційного скринінгу відповідності законодавства України праву ЄС за переговорним розділом 30 «Зовнішні зносини» [9].

Також можна зазначити, що основні напрями розвитку соціальної політики на довгострокову перспективу відображено в Постанові КМУ від 03.03.2021 №179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» [10]. Стратегія має на меті формування ефективної соціальної політики, визначеної Національною стратегією сталого розвитку України «забезпечення сталого рівня та якості життя населення та створення умов розвитку людського потенціалу». Національна економічна стратегія на період до 2030 р. зазначає, що перехід до сталого розвитку вимагає участі ефективної держави у тісній кооперації з приватним сектором та розвиненим громадянським суспільством. Ці суб'єкти мають бути здатними формувати сучасні важелі впливу на економічну, політичну, соціально-культурну сфери та забезпечувати реалізацію глибоких системних трансформацій. Національна економічна стратегія (НЕС-2030) була офіційно затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179. Документ є дорожньою картою, яка визначає шлях України до статусу розвиненої європейської країни з високим рівнем доходів громадян. Стратегія базується на ідеї переходу від сировинної моделі економіки до високотехнологічної економіки з високою доданою вартістю.

В контексті сучасного політичного розвитку України Конституційний Суд, як єдиний інститут конституційної юрисдикції, набув значної ваги у

системі гарантування статусу правової держави. Аналіз судової практики КСУ демонструє, що захист конституційних прав і свобод людини, особливо тих, що мають соціальний характер, є пріоритетним об'єктом його розгляду [11]. Конституційний Суд неодноразово наголошував, що держава не може свавільно обмежувати обсяг права на соціальний захист, соціальні виплати мають забезпечувати рівень життя, не нижчий за встановлений законом прожитковий мінімум. Правова позиція Конституційного Суду України щодо залежності соціальних виплат від фінансових можливостей держави є фундаментальною для розуміння вітчизняного конституціоналізму. Вона базується на пошуку компромісу між статтею 46 Конституції України (право на соціальний захист) та принципом бюджетної стабільності.

При розробці нових моделей соціально-правової політики, важливо брати до уваги історичний досвід і суспільну свідомість. Значна частина населення, пам'ятаючи про патерналістську «радянську» систему з її нібито широкою доступністю благ, негативно сприймає спроби держави відійти від ролі «безпосереднього опікуна»; всебічно інтегрувати систему європейських стандартів соціальних політик та подолання небажання або нездатність влади виконувати соціальні зобов'язання. Отже, необхідно збалансувати інтереси держави та громадян, забезпечивши одночасно розвиток індивідуальної відповідальності та право на державну соціальну підтримку.

Одним з напрямів соціально-правової політики соціальне законодавство України, яке характеризується надмірною деталізацією, фрагментацією та численними колізіями. Наявність великої кількості законів і підзаконних актів, які регулюють окремі аспекти соціального забезпечення, часто не забезпечує їхньої внутрішньої узгодженості. Ця ситуація негативно впливає на: доступність соціальних гарантій для громадян; ефективність правозастосовної практики; а також правову визначеність і прогнозованість державних соціальних зобов'язань. Наразі в Україні існує ідея окремого «Соціального кодексу України» як єдиного нормативно-правового акту [13]. Натомість, соціальний захист громадян регулюється численними законами та нормативними актами, які кодифіковані в окремих галузях права, таких як пенсійне, трудове, медичне тощо. Концепція створення такого кодексу існувала, але наразі не була реалізована.

Проте, Міністерство соціальної політики України активно працює над розробкою та впровадженням проекту Соціального кодексу, який має на меті об'єднати всі ці розрізнені нормативні документи в єдину, цілісну та зрозумілу систему. Законопроект Соціального кодексу України перебуває в процесі розробки та обговорення та його прийняття покликане визначити основні засади реалізації соціальних прав, передбачених Конституцією України. Сучасний стан соціального законодавства України характеризується фрагментарністю (понад 120 нормативно-правових актів) та суперечливістю. Соціальний кодекс має стати "соціальною конституцією", яка забезпечить

ISSN 3041-1793 Online

перехід від радянської моделі пільг до європейської моделі соціального інвестування та підтримки.

Окремі напрями соціально-правової політики забезпечуються програмами в певних сферах, наприклад, соціальна сфера молодіжної політики забезпечується державна цільова соціальна програма «Молодь України: покоління стійкості — 2030», зазначений стратегічний документ, затверджений Кабінетом Міністрів України і визначає розвиток молодіжної політики на період 2026–2030 років. Програма розроблена як відповідь на виклики повномасштабної війни та спрямована на збереження людського капіталу України та формування молоді як стратегічної складової людського капіталу України.

Висновки. Спираючись на теорію та українську практику, соціальну державу можна визначити як таку, що ставить інтереси суспільства в центр своєї політики. Її головна роль — створювати умови для реалізації прав людини (від економічних до культурних) та гарантувати соціальну безпеку. При цьому держава має дотримуватися балансу між власними ресурсами та принципами справедливості й гармонії між інтересами особистості та соціуму.

Конституцією України закріплені правові основи соціального захисту, що охоплюють створення умов для гідного життя та вільного розвитку особистості, охорону праці і здоров'я, державну підтримку інститутів сім'ї, материнства та дитинства, а також пріоритет міжнародних соціальних стандартів. Визначилися ключові тенденції соціальної сфери, серед яких: мінімізація надмірної державної підтримки, забезпечення лише мінімальних соціальних потреб громадян із врахуванням їхніх наявних доходів та адресний характер надання допомоги. Водночас слід визнати, що практичне втілення проголошених умов для гідного життя і вільного розвитку є набагато більш ресурсомістким, ніж їхнє нормативне закріплення. Статус дійсно соціальної держави може бути присвоєний лише тій державі, яка визнає та гарантує соціальні права як природні, невідчужувані та засновані на принципах справедливості й юридичної рівності. Така держава ставить за головну мету забезпечення гідних умов існування та розвитку людини як біологічного організму та як активного суб'єкта суспільних відносин. Крім того, необхідною умовою є наявність і ефективне функціонування адекватної правової системи захисту соціальних інтересів особистості, а також соціальна спрямованість її економічної, політичної та духовної сфер. Системна криза соціального законодавства потребує не точкових змін, а повної ревізії філософії соціальної підтримки. Забезпечення прозорості та прогнозованості є ключовим кроком на шляху до побудови європейської моделі соціальної держави.

Соціально-правова політика держави є не просто декларацією, а комплексною діяльністю, що через механізми правового регулювання (встановлення норм, процедур та відповідальності) надає функціональності державній соціальній функції, забезпечуючи фактичну, а не лише формальну,

реалізацію суб'єктивних прав людини та громадянина. Це підкреслює необхідність того, щоб державна політика була не просто «наявна», а ефективна та цілеспрямована на соціальні потреби суспільства. Сучасний етап характеризується глибокою переоцінкою поглядів на ключові рушійні сили та взаємодію факторів, що визначають розвиток. Зокрема, суттєво змінилося усвідомлення місця і вирішальної ролі людини в загальному цивілізаційному прогресі. В сучасних умовах людина і суспільство в цілому становлять надзвичайно складну сферу державного регулювання, яка отримала назву «держава загального добробуту».

Література:

1. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року № 254к/96–ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30.
2. Про внесення змін до Регламенту Кабінету Міністрів України та скасування постанов Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2020 р. № 168 і від 13 травня 2020 р. № 363 // Постанова від 16 грудня 2020 р. № 1285. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-reglamentu-kabinetu-ministriv-ukrayini-ta-skasuvannya-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-26-lyutogo-2020-r-168-i-vid-13-travnya-2020-r-363-1285-161220>
3. Цілі сталого розвитку // Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування. Режим доступу: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf>
4. Яковлев О. А. Правові засади встановлення умов праці за трудовим законодавством України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.05. Харків, 2019. - 40 с.
5. Конвенція МОП про основні цілі та норми соціальної політики від 6 червня 1962 року № 117. Конвенцію ратифіковано Законом № 692-VIII від 16.09.2015 // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_016#Text
6. Чанишева Г. І. Соціальна політика: поняття, цілі та правове забезпечення // Підприємництво, господарство і право. №11/2020. – с.80-85. Режим доступу: DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.13>
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року // Указ Президента України 30 вересня 2019 року № 722/2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
8. Європейська соціальна хартія (переглянута) (Страсбург, 3 травня 1996 року). Відомості Верховної Ради України. 2007. № 51. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
9. Цілі сталого розвитку та Україна. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
10. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
11. Рішення Конституційного Суду України у справі про зупинення дії або обмеження пільг, компенсацій і гарантій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-04#Text>; Рішення Конституційного Суду України у справі про соціальні гарантії громадян. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a6p710-07#Text>; Рішення Конституційного Суду України у справі щодо предмета та змісту Закону про Державний бюджет України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text>.

ISSN 3041-1793 Online

12. М. М. Малетич. Соціальна держава Україна: конституційно-правові засади // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021 № 53. – с. 29. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.6>

13. Про проект Концептуальних положень Соціального кодексу України // Постанова Президії федерації професійних спілок України від 14.03.2012 № П-11-6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006580-12#Text>

14. Державна цільова соціальна програма «Молодь України: покоління стійкості – 2030» // Постановою Кабінету Міністрів України від 2 січня 2026 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2026-%D0%BF#Text>

15. Болотіна Н. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. Право України. 2000, № 4. С. 36.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na V sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku № 254k/96–VR [Constitution of Ukraine: adopted at the V session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996 № 254k/96-VR]. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 30 [in Ukrainian].

2. Pro vnesennia zmin do Rehlamentu Kabinetu Ministriv Ukrainy ta skasuvannia postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 liutoho 2020 r. № 168 i vid 13 travnia 2020 r. № 363: Postanova vid 16 hrudnia 2020 r. № 1285 [On Amendments to the Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine and Cancellation of Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 26, 2020 № 168 and of May 13, 2020 № 363: Resolution of December 16, 2020 № 1285]. (2020). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-reglamentu-kabinetu-ministriv-ukrayini-ta-skasuvannya-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-26-lyutogo-2020-r-168-i-vid-13-travnya-2020-r-363-1285-161220> [in Ukrainian].

3. Tsili staloho rozvytku [Sustainable Development Goals]. (2020). Departament stratehichnoho planuvannia ta makroekonomichnoho prohnuzuvannia [Department of Strategic Planning and Macroeconomic Forecasting]. Retrieved from <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-10/VNR%20SDG%20Ukraine%202020.pdf> [in Ukrainian].

4. Yakovliev, O. A. (2019). Pravovi zasady vstanovlennia umov pratsi za trudovym zakonodavstvom Ukrainy [Legal bases for establishing working conditions under the labor legislation of Ukraine] (Doctoral dissertation abstract, Kharkiv, Ukraine) [in Ukrainian].

5. Konventsiia MOP pro osnovni tsili ta normy sotsialnoi polityky vid 6 chervnia 1962 roku № 117. Konventsiiu ratyfikovano Zakonom № 692-VIII vid 16.09.2015 [ILO Convention on Social Policy (Basic Aims and Standards) of June 6, 1962 № 117. The Convention was ratified by Law № 692-VIII of 16.09.2015]. (1962). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_016#Text [in Ukrainian].

6. Chanysheva, H. I. (2020). Sotsialna polityka: poniattia, tsili ta pravove zabezpechennia [Social policy: concept, goals and legal support]. Pidpryiemnytstvo, gospodarstvo i pravo [Entrepreneurship, Economy and Law], 11, 80-85. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.13> [in Ukrainian].

7. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy 30 veresnia 2019 roku № 722/2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine of September 30, 2019 № 722/2019]. (2019). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].

8. Yevropeiska sotsialna khartiia (perehlianuta) (Strasburh, 3 travnia 1996 roku) [European Social Charter (revised) (Strasbourg, May 3, 1996)]. (2007). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 51. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text [in Ukrainian].

9. Tsili staloho rozvytku ta Ukraina [Sustainable Development Goals and Ukraine]. (n.d.). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 bereznia 2021 r. № 179 [On the approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 03, 2021 № 179]. (2021). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-nacionalnoyi-eko-a179> [in Ukrainian].
11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi pro zupynennia dii abo obmezhenia pilh, kompensatsii i harantii [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case regarding the suspension or restriction of benefits, compensations and guarantees]. (2004). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-04#Text.17>; Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi pro sotsialni harantii hromadian [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case regarding social guarantees of citizens]. (2007). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0a6p710-07#Text>; Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi shchodo predmeta ta zmistu Zakonu pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case regarding the subject and content of the Law on the State Budget of Ukraine]. (2008). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08#Text> [in Ukrainian].
12. Maletych, M. M. (2021). Sotsialna derzhava Ukraina: konstytutsiino-pravovi zasady [Social state Ukraine: constitutional and legal principles]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence], 53, 29. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.53.6> [in Ukrainian].
13. Pro proekt Kontseptualnykh polozhen Sotsialnoho kodeksu Ukrainy: Postanova Prezydii federatsii profesiinykh spilok Ukrainy vid 14.03.2012 № P-11-6 [On the draft Conceptual Provisions of the Social Code of Ukraine: Resolution of the Presidium of the Federation of Trade Unions of Ukraine of 14.03.2012 № P-11-6]. (2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006580-12#Text> [in Ukrainian].
14. Derzhavna tsiliova sotsialna prohrama «Molod Ukrainy: pokolinnia stiikosti – 2030»: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 2 sichnia 2026 r. № 20 [State target social program "Youth of Ukraine: generation of resilience – 2030": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 2, 2026 № 20]. (2026). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2026-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Bolotina, N. (2000). Pravo liudyny na sotsialne zabezpechennia v Ukraini: problema terminiv i poniat [The human right to social security in Ukraine: the problem of terms and concepts]. *Pravo Ukrainy* [Law of Ukraine], 4, 36 [in Ukrainian].